

Okullarda Konsültasyon Hizmetleri ve İşbirliğine Dayalı Konsültasyon Modelleri

Consultation Services and Consultation Models Based on Cooperation at Schools

Özlem TAGAY¹

Tuğba SARI²

Özet

Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin tam anlamıyla hedefine ulaşabilmesi için, psikolojik danışmanların kullanabilecekleri önemli hizmetlerden birisi de konsültasyondur. Konsültasyon hizmetleri temel rehberlik hizmet alanlarından birisidir. Bu çalışmanın amacı okullarda ki konsültasyon hizmetlerinin önemini ortaya koyarak, okullarda kullanılacak işbirliğine dayalı konsültasyon modelleri hakkında bilgi vermektir. Konsültasyon okul psikolojik danışmanlarının birincil görevlerindedir. Ayrıca bu yardımın etkili bir şekilde yerine getirilmesi için konsültasyon kavramının iyi anlaşılması ve uygun modelin seçilmesi önemlidir. Bununla birlikte bu çalışmada okul psikolojik danışmanları için önemli olacağı düşünülen konsültasyon süreç ve becerileri konusunda örnek sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Konsültasyon, konsültasyon modelleri, işbirliğine dayalı konsültasyon modeli

Abstract

One of the important services which psychological counselors can use to make the psychological counseling and guidance services at schools completely reach at their goal is consultation. Consultation services are one of the basic guidance fields. The aim of this study is to inform about the consultation models based on cooperation which can be used at schools by introducing the importance of consultation services at schools. Consultation is one of the school psychological counselors' primary tasks so it is important to understand the term consultation well and to choose the appropriate model to fulfill this help effectively. An example about consultation process and skills which is thought to be important for school psychological counselor is also presented in this study.

Key Words: Consultation, consultation models, consultation models based on cooperation

Giriş

Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin genel amacı öğrencilerin bir bütün olarak gelişimine yardımcı olmaktır. Bu hizmetlerin tam anlamıyla hedefine ulaşabilmesi için, psikolojik danışmanların okul idaresiyle ve öğretmenlerle işbirliğine dayalı bir ilişki içinde olması gerekmektedir. Psikolojik danışmanların okulda ortak bir rehberlik anlayışı geliştirmesinde ve rehberlik hizmetlerini etkili bir şekilde yürütülmesinde kullanabilecekleri önemli hizmetlerden birisi de konsültasyondur.

1Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, ozlemtagay@yahoo.com

2Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Yabancı alan yazına bakıldığında okullarda çeşitli konsültasyon modellerine dayalı farklı konsültasyon çalışmalarının yürütüldüğü görülmektedir (Schmidt, 2003; Wilkinson, 2003). Yapılan araştırmalar, okullarda çalışan psikolojik danışmanların zamanlarının önemli bir kısmını, %18'ini, konsültasyona ayırdığını göstermektedir (Reinhiller, 1999). Ayrıca yurt dışında yapılan çalışmalar konsültasyonun etkililiğini ve okuldaki psikolojik danışma hizmetleri açısından yarattığı olumlu tutumu ortaya koymaktadır (Borders & Durry, 1992; Clark 2004). Konsültasyon, okul psikolojik danışmanlarının en fazla tercih edilen başarılı işlevlerindedir. Konsültasyon, yapılan araştırmalarda problem çözme modelinde, müdahaleleri seçme ve uygulamada olumlu bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Kampwirth, 2003; Schlozman, 2003).

Ülkemizde okullarda yürütülen konsültasyon çalışmalarıyla ilgili çok az araştırmaya (Akman 2002; Karakuş 2008) rastlanmakla birlikte rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi amacı ile yönetici ve öğretmenlerle oluşturulan işbirliğiyle ilgili bazı çalışmalar bulunmaktadır (Akbaş 2001; Atçı 2004; Atıcı 2006; Atıcı ve Çekici 2007; Nazlı, 2007; Ünal 2007). Bunun yanı sıra okullardaki psikolojik danışman, yönetici, sınıf öğretmeni, öğrenci ve velilerin rehberlik hizmetleriyle ilgili algı ve beklentilerinin ele alındığı araştırma sayısı oldukça fazladır (Engin 1996; Nazlı 2003).

Konsültasyon hizmetleri temel rehberlik hizmet alanlarından biridir. Ayrıca uygun model ve yöntem seçildiğinde okul psikolojik danışmanlarının da işlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı okullarda ki konsültasyon hizmetlerinin önemini ortaya koyarak, okullarda kullanılabilecek işbirliğine dayalı konsültasyon modelleri hakkında bilgi vermek ve konsültasyon süreci için örnek sunmaktır.

Konsültasyon

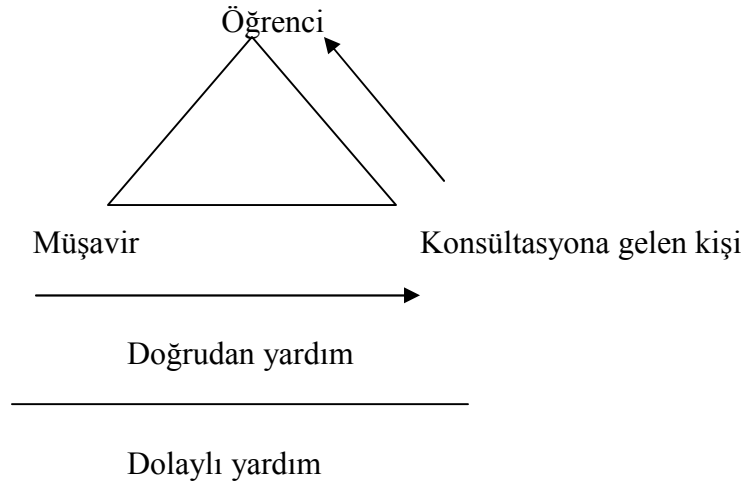
Okullarda yapılan konsültasyon çalışmaları, öğrencinin eğitimi ile ilgili ya da yetişmesinden sorumlu bir ya da daha fazla kişinin, psikolojik danışman ile işbirliği yaparak, öğrencinin gelişmesi için kurdukları yardım ilişkisi olarak tanımlanabilir (Akman, 2002). Caplan (1970)'in ruh sağlığı modeline göre konsültasyon "iki profesyonel kişi –uzman olan müşavir ile müşavirin problemin çözülmesi için yardımcı olduğu konsültasyon alan kişi- arasındaki etkileşim sürecidir (Akt. Akman, 2002). Bergan (1977) ise konsültasyon ilişkisini problem çözme süreci olarak tanımlamaktadır (Akt. Schmidt, 2003).

ASCA, konsültasyonu şöyle tanımlamaktadır: "Psikolojik danışmanın, ebeveynlerle, öğretmenlerle, idarecilerle, okul psikologlarıyla, sosyal çalışmacılarla, ziyaretçi

öğretmenlerle, sağlık uzmanlarıyla ve toplum sağlığı personeliyle çalışmalarında, öğrencinin eğitim sistemi içinde başarılı olması için yapılacak yardımların planlanması ve uygulanmasına ilişkin stratejilere yönelik işbirliğine dayalı bir ortaklıktır.” (ASCA, 1999; akt. Dollarhide, 2003a). Konsültasyon okul psikolojik danışmanlarının birincil görevlerindedir. Fakat bu yardımın etkili bir şekilde yerine getirilmesi için konsültasyon kavramının iyi anlaşılması ve uygun modelin seçilmesi önemlidir (Hall ve Lin 1994).

Konsültasyon, danışanın yaşadığı bir sorun konusunda, konsültasyon alan kişi için yardım sürecidir (Dougherty, 1990; akt. Baker ve Gerler, 2004). Konsültasyon, üçüncü bir kişi için birlikte çalışmayı içerir ve bu çalışmada üç taraf bulunmaktadır; müşavir, konsültasyon alan kişi ve danışan (Baker ve Gerler, 2004).

Müşavir (consultant, okul psikolojik danışmanı), konsültasyon alan kişi (consultee), yardım almak için konsültasyona başvuran kişi, doğrudan iletişime giren kişi) ve danışan (client/student), konsültasyonla ilişkili olan, hakkında konsültasyon yapılan ancak genelde konsültasyon sırasında bulunmayan, dolaylı yardımdan yararlanan üçüncü kişi olarak tanımlanmaktadır (Dollarhide, 2003a; Cobia ve Henderson, 2003).

Alan yazın incelendiğinde konsültasyonun, okullarda çalışan psikolojik danışmanlar için yeni bir kavram olmadığı görülmektedir. American School Counselors Association (ASCA) ve Association for Counselor Education and Supervision (ACES) 1966’da yayımladığı raporunda konsültasyonun okul psikolojik danışma hizmetleri içindeki yerini vurgulamıştır (Akt. Schmidt, 2003). The Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs’da (CACREP, 1997), danışmanların öğretmenlerle, yöneticilerle, ebeveynlerle, öğrencilerle, toplumsal gruplarla ve ilgili kurumlarla etkili bir konsültasyon yapmak için bu sürece ilişkin bilgi ve becerilere sahip olması gerektiğine işaret etmektedir (Akt.Dollarhide, 2003a). Konsültasyona ilişkin yapılan açıklamalar göz önüne alındığında,

konsültasyon çalışmalarının üçüncü kişilerin (okullarda öğrencilerin) yaşadıkları problemlerin çözümüne ya da gelişimine odaklandığı görülmektedir.

Okullarda Kullanılan Konsültasyon Modelleri

Konsültasyon modelleri, konsültasyon yapacak kişilerin kullandıkları yöntemlerdir. Konsültasyon aşamaları ise bir konsültasyon modelindeki sıralı davranışlarıdır ve aşamalar seçilen konsültasyon biçimine bağlıdır. Pek çok yazar tarafından farklı konsültasyon modelleri sınıflandırılmaktadır. Birlikte çalışılan kişilerin sayısına göre konsültasyon modelleri bireysel ve grupla konsültasyon olarak ikiye ayrılmaktadır (Akman, 2002). Dinkmeyer ve Carlson (2001), konsültasyonun başladığı olayların özelliklerine göre konsültasyon modellerini gelişimsel konsültasyon modeli, çare bulucu-tedavi edici konsültasyon modeli ve krize müdahale edici konsültasyon modeli olarak sınıflamıştır.

Temel aldıkları yaklaşımlar açısından konsültasyon modelleri ise; Davranışçı Konsültasyon Modeli, Adlerian Konsültasyon Modeli, Ruh Sağlığı Konsültasyon Modeli, Çözüm Odaklı Konsültasyon Modeli olarak sınıflandırılmaktadır. (Dick, 1992; Dollarhide, 2003a; Kampwirth, 2003). Kurpius ve Fuqua (1993), konsültasyonu her biri farklı nitelikleri, davranışları ve yeterlilikleri gerektiren ancak tüm psikolojik danışmanlar tarafından ulaşılabilecek dört modele ayırmaktadırlar: Donanım modeli, öneri verme modeli, arabulucu modeli, işbirliği modeli (Akt. Cobia ve Henderson, 2003). Sonuç olarak, farklı bakış açıları ve temel aldıkları ölçütlere göre pek çok konsültasyon modeli ve biçimi tanımlanmaktadır. Konsültasyon modellerinden bazıları kimi açılardan benzerlikler göstermekle birlikte, her model, farklı özellikleri içermekte, farklı yeterlilikleri gerektirmekte ve farklı amaçlara hizmet etmektedir.

Scholozman (2003), öğrencilerin ruh sağlığı ihtiyaçlarına cevap verme çabalarının geleneksel konsültasyon modelleri dışında pek çok yeni modelin ortaya çıkmasını sağladığını belirtmektedirler. Lusky ve Hayes, (2001)'de günümüz sorunlarının daha kapsamlı çalışma programlarına ve konsültasyon modellerine gereksinim duyulduğunu ifade etmektedirler. Kampwirth (2003), öğrencilerin eğitsel ilgilerini en iyi şekilde planlamalarına ve karar vermelerine yardımcı olmak amacıyla konsültasyona gelen kişi ile hiyerarşik olmayan, eşit bir ilişki içinde çalışılan işbirliğine dayalı konsültasyon modelinden bahsetmektedir. Schmidt (2003) İşbirliğine dayalı okul konsültasyonu modelini psikolojik danışmanın iletişim becerilerini, okul personeli arasındaki işbirliğine dayalı ilişkileri ve ihtiyaç duyulan hizmetlerin koordinasyonunu kolaylaştırıcı süreç olarak tanımlanmaktadır.

İşbirliğine Dayalı Konsültasyon Modelleri

Keys, Bemak, Carpenter ve King-Sears (1998), konsültasyon modellerini, müşavir ile yardım alan kişi arasındaki etkileşim şekline göre üçe ayırmışlardır. Bu modeller;

Üçlü-Bağlı Model: Geleneksel olarak konsültasyon, yardım arayan, yardım veren ve üzerine odaklanılan üçüncü kişiyi içeren bir problem çözme süreci olarak düşünülmektedir. Bu üç parçalı ilişki, üçlü (triadic) olarak adlandırılmaktadır. Bu tip ilişkide müşavir, konsültasyon alan kişi ile çalışarak danışana dolaylı bir yardım sağlamaktadır.

Üçlü-bağlı modelde müşavir, danışanın problemi çözmek amacıyla konsültasyona gelen kişi için uzman olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle konsültasyona gelen kişi, müşavirin öneri ve tavsiyelerine bağlıdır. Müşavir, konsültasyona gelen kişi ile danışanda değişimler olması için çalışır. Bu beklenti doğrultusunda öğrencinin başarısını, etkililiğini, tavırlarını, davranışlarını, gelişmesini etkileyen kişilerle doğrudan çalışılmaktadır. Konsültasyonun doğrudan hedefleri, konsültasyona gelen kişinin, danışanın değişiminin planlamaya daha iyi bir şekilde katılabilmesi için becerilerini, bilgisini ve objektifliğini artırmak olabilmektedir.

Psikolojik danışmanlar, genellikle aile ve öğretmenlerle üçlü-bağımlı konsültasyon modeli ile ilişki kurar. Bu model sayesinde, psikolojik danışman, öğrencinin problemi için aile ve öğretmenleriyle görüşerek, onların bakış açısını da değerlendirebilmektedir. Gözlemlerini diğer öğretmenlerle konsültasyonunu ve öğrenciyle görüşmesini de bu bilgilerle ekleyebilir. Müşavirin önerileri, danışanın, konsültasyon alan kişinin ve sistemin değişimine ilişkin müdahaleleri içermektedir.

İşbirliğine Dayalı-Bağlı Konsültasyon Modeli: Burada, tek uzman olarak müşavirin görüşlerine bağlı yardım süreci bulunmaktadır. Konsültasyon alan kişinin, müşavirin problem çözme uzmanlığına, normal ve normal dışı gelişim bilgisine, danışanı ve sistemli değişimi etkileme becerilerine bağlılığı söz konusudur. Bu modelde müşavir, konsültasyona gelen kişinin, hem danışan hem de sistemin güçlüklerine, zayıflıklarına, danışanı etkileyen faktörlere, danışanın müdahaleye başlamadan önceki tepkilerine ilişkin bilgisini ve becerilerini de düzenlemekte, yardımcı olmaktadır. Bu süreçte ortak işbirliği yaratmak çok önemlidir. İşbirliğine dayalı-bağlı konsültasyon ilişkisinde de, üçlü-bağımlı konsültasyon modelindeki gibi danışana, konsültasyona gelen kişiye ve sisteme yönelik değişimlere odaklanılabilir.

İşbirliğine Dayalı-Birbirine Bağlı Konsültasyon Modeli: Keys, Bemak, Carpenter ve King-Sears (1998), üçgen-bağlı ve işbirliğine dayalı-bağlı konsültasyon modellerinin, birey, aile ya da tek bir kurumsal sistemin normal gelişimsel problemlerinde yardımcı olabileceğini

belirtmektedirler. Problemler daha karmaşık olduğunda, özellikle risk altındaki gençlerin çok boyutlu sorunları söz konusu olduğunda, geleneksel modeller kapsamlı çözümler sağlamada sınırlı kalmaktadır. Bu model bu tür durumlar için yararlı bir alternatiftir.

İşbirliğine dayalı-birbirine bağlı konsültasyon, “karşılıklı problemleri tanımlayarak çözüm yaratmaya çalışan bir grup insan arasındaki etkileşimdir.” Bu model, aile üyeleri, eğitimciler, psikolojik danışmanlar, gençler ve toplumdaki diğer bireylerin eşit katılımıyla problem çözme sürecinde birbirlerine bağlılıklarını vurgulamaktadır. Burada psikolojik danışman, uzman değildir. İşbirliğine dayalı konsültasyon modelinde herhangi bir birey, bilgisi ve uzmanlığından dolayı baskın olarak kabul edilmez. Problemin çözümü için hazırlanan planda bilginin paylaşımı ve bilgi alışverişi söz konusudur.

İşbirliğine dayalı konsültasyon modellerinin doğrudan ve dolaylı bir çok yararı bulunmaktadır. İşbirliğine dayalı konsültasyon, birlikte çalışanlar arasında yakın çalışma ilişkisi geliştirme, bazı öğrencilerin öğrenme ve davranış güçlükleriyle baş etmede konsültasyona gelen kişiye yardımcı olma, birden fazla kişinin bilgi, beceri ve fikirleri ile daha donanımlı olma, öğretmenlerin, yöneticilerin ve ebeveynlerin öğrencilere ilişkin bilgilerini artırma, böylelikle ebeveyn-çocuk, öğrenci-öğretmen, yönetici-öğrenci arasındaki gerilimin azalmasına yardımcı olma, özellikle öğretmenlerin uzmanlardan izole oldukları düşüncelerine karşı uzmanlardan oluşan bir grubun parçası olarak motivasyonlarını geliştirmek gibi pek çok faydası bulunmaktadır (Kampwirth, 2003).

Bu konsültasyon modelleri, özellikle aileler ve öğretmenlerle etkileşimde psikolojik danışmanın eşit oldukları, uzman olmadığı mesajını vermesine imkan sağlar. Ayrıca müşavir, diğerlerinin bakış açısını arama, müdahaleye ilişkin önerilerini birleştirme, fikirlerini destekleme vb. yolu ile işbirliği sürecini teşvik eder, diğerlerine model olur (Keys, Green, Lockhart ve Luongo, 2003).

İşbirliğine dayalı konsültasyon modeli her durumda istenildiği gibi işlemeyebilir. Bu modelde katılımcıların süreci tam anlamıyla bilmeleri ve anlamaları gerekmektedir. Bazen konsültasyona gelen kişiler bu sürece tam anlamıyla katılmazlar. Kendi problemleri yerine çocukların problemlerine odaklanmayabilirler. Ayrıca basit yardımlar beklediklerinden çözüm yollarını tam olarak uygulamayabilirler (Lusky, Hayes 2001).

Müşavir, etkili bir konsültasyon ilişkisi için konsültasyon alan kişinin süreçteki önemini bilmesi, yetişkin ve çocuklarla, karşılıklı saygı ve güven içeren iyi bir ilişki kurması, empati kurması, güç çatışmaları yerine fikir birliğine varmaya çalışması, kişinin ihtiyaçlarına duyarlı olması, bireyin davranışlarının, amacının ve psikolojik dinamiklerinin farkında olması, mesleki dil yerine aynı dili konuşması, konsültasyon alan kişiyi cesaretlendirmesi,

desteklemesi, her düzeyde liderliğini kullanabilmesi gerekmektedir. Bunun için de müşavirin kişiler arası ilişkiler ve etkili dinleme becerilerine sahip olması gerekmektedir (Dollarhide, 2003b; Kampwirth, 2003). (Baker ve Gerler, 2004).

Rosenfield ve Grovois (1993; akt. Cobia ve Henderson, 2003), etkili bir konsültasyon için şu becerilerin gerektiğini belirtmektedirler:

- Kültür hakkındaki bilgilerin kullanılması ve anlaşılması
- Etkili kişilerarası ve iletişim becerilerini kullanılması
- Etkili problem çözme aşamalarının uygulanması ve anlaşılması
- Müdahalelerin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi
- Uygulamada ilişki faktörlerine ve becerilerine başvurma
- Durumu yansıtmaya ve bireyin kendi becerilerini değerlendirmesi
- Konsültasyon uygulamalarındaki etik ilkeleri anlama
- Uygun etik ilkelere başvurma

Konsültasyon ilişkisinde de Psikolojik danışmanın etik ilkelere bağlı kalması son derece önemlidir. APA ve ACA, konsültasyonda müşavirin yeterlilik, danışanın iyi oluşunu koruma, gizliliği koruma, konsültasyon sürecinin ilgililerle uygun biçimde paylaşılması, sosyal ve ahlaki sorumlulukları yerine getirme, diğer müşavirlerle işbirliği yapma, konsültasyona gelen kişiyi yönlendirmekten kaçınma, hizmetlerin sonuçlarını değerlendirme, profesyonel olarak güçlü ve zayıf yönlerini, önyargılarını bilme gibi etik ilkelere dikkat etmesi gerekmektedir (Brown ve diğerleri, 2001; akt. Kampwirth, 2003). Dolayısıyla konsültasyon sürecinde de bir takım beceriler önem kazanmaktadır. Büyük ölçüde bu beceriler temel psikolojik danışma becerilerine benzemektedir. Etkili bir konsültasyon ilişkisi için psikolojik danışmanın, konsültasyona gelen kişi ile iyi bir ilişki kurması ve onu anlamaya çalışması önemlidir. Alan yazında konsültasyon konusunda yapılan araştırmalar (Alex & Meei-Ju, 1994; Frederic & Lorna, 1993; Keys ve diğ., 1998; Lusky & Hayes, 2001; Reinhiller, 1999; Nell ve diğ., 1999) incelenerek etkili bir konsültasyonun süreç ve becerileri oluşturulmuştur:

Konsültasyon Süreç ve Becerilerine Örnek

Aşama	Beceriler	Konular
Giriş	Dinlemek ve katılma İçeriğe ve duygulara karşılık verme Netleştirme Anlamak için özetleme	Rapport kurma Problemleri ve endişeleri tanımlama Bilgi toplama
Araştırma	Sorgulama Yapılama Odaklanma Rolleri netleştirme Verileri yorumlama Bilgilendirme Beyin fırtınası	Problemlerin sınırlarını belirleme Seçenekleri listeleme Olasılıklar üzerinde fikir birliğine varma Davranışa yönelme
Uygulama	Arabuluculuk Yüzleşme Öncelik Planlama	Stratejiler seçme Sorumlulukları paylaşırma Hedefleri oluşturma ve zamanı sınırlama
Değerlendirme	Gözleme Doküman toplama Değerlendirme Özetleme	Sonuçları değerlendirme İzleme Sona ulaşma

Kaynaklar incelendiğinde yukarıdaki aşamaların konsültasyon çalışması için okul psikolojik danışmanlarına yol gösterebileceği düşünülmektedir. Özellikle işbirliğine dayalı konsültasyon çalışmaları okullarda çalışan psikolojik danışmanların öğrencilerle, öğretmenlerle, velilerle ve okul yönetimiyle etkili işbirliği kurmasını sağlayacağından önemlidir. Bunun yanı sıra işbirliğine dayalı konsültasyon çalışmaları önleyici ve gelişimsel rehberlik hizmetleri açısından da etkili olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Alan yazında konsültasyonun pek çok faydası olduğundan söz edilmektedir. Öncelikle psikolojik danışmanlara toplumu ve okul çevresini değiştirme imkânı vermektedir (Dinkmeyer ve Carlson, 2001). Zamanın etkili kullanılmasını sağlar. Psikolojik danışmana, ailelerle, öğrencilerle, sınıfla ve bütün okulla, sistemli ve bütüncül müdahale fırsatları sağlar. Bu faydalar, konsültasyonun parçası olan öğrenci, aile, öğretmen, yönetici ya da toplum için geçerlidir (Dollarhide, 2003b; Schmidt, 2003). Dolayısıyla konsültasyon, okul sistemine daha geniş bir etki yapma imkanı vermektedir. Eğer öğretmen ve ebeveynler değişim

gösterirlerse, öğrencilerin değişimi daha kolay olacaktır. Genellikle öğrenciler kendi değişimleri için çok az motivasyona sahiptirler ve çevreleriyle çalışıldığında daha etkili bir yardım ortaya çıkmaktadır (Dinkmeyer ve Carlson, 2001).

Konsültasyon, sistemli bir müdahale sağlar. Müşavirin, öğrenci için diğer kişilere daha kolay ulaşmasına izin verir. Etkili bir şekilde kullanıldığında öğrenciyle ilgili tüm kişiler arasında işbirliğinin ve desteğin oluşmasını sağlar. Böylece konsültasyon okul psikolojik danışmanın savunuculuk fonksiyonunda da etkilidir (Dollahide, 2003b). Konsültasyonun, önleyici özelliği de göz ardı edilemez. Ebeveynler, çocuklarının başarısızlıklarının altında yatan nedenleri bildiklerinde gelecekteki sorunları daha iyi önleyebilmektedirler. Bu bakış açısıyla birincil önleme ve koruyucu ruh sağlığı hizmetinin verilmesinde müşavirlerin yardımcı olabileceğine inanılmaktadır. (Dinkmeyer ve Carlson, 2001).

Borders ve Drury (1992)' a göre konsültasyon, okul psikolojik danışmanın konsültasyon yapılan kişilerin (consultee) öğrencilerle iletişimini geliştirmek için diğer okul personeli ve ailelerle işbirliği içinde çalışmasını kapsar. Okul psikolojik danışmanı konsültasyon yapılan kişilere psiko-egitimsel yöntemleri öğretmek belirli problemleri çözmek için eylem planı geliştirmelerine yardımcı olur. Okul psikolojik danışmanı-konsültant hem bireysel görüşme, hem de atölye çalışmasını kullanabilir. İşbirliğine dayalı problem çözümü yoluyla psikolojik danışman, öğrencilerle daha etkili çalışmak için ailelere, öğretmenlere ve diğer okul personeline ulaşabilir. Konsültasyon müdahaleleri, konsültasyon yapılan kişilerin yeni bilgi ve beceri kazanmalarında faydalıdır.

Pek çok farklı konuda konsültasyon çalışması yapılabilir. Öğretmenlere, akademik güçlüğü olan öğrencilerle nasıl çalışılacağı, çocukların davranışlarının nasıl anlaşılacağı, olumlu bir sınıf ortamının nasıl yaratılacağına ilişkin eğitsel konsültasyon yapılabilir. Psikolojik danışman, öğretmenlere, ebeveynlerle çalışma becerilerini geliştirme, programlarındaki akademik, kişisel-sosyal, mesleki gelişimlerine ilişkin materyalleri sağlama konusunda yardımcı olabilirler. Yöneticiler toplum ve ebeveyn ilişkileri gibi konularda, özel ihtiyaçları olan öğrenciler hakkında, okul çapındaki programlar konusunda konsültasyon alabilirler. Ebeveynlere çocuklarının yaşadıkları akademik ve gelişimsel sorunları anlamaları konusunda konsültasyon yapılabilir (Cobia ve Henderson, 2003). Görüldüğü gibi konsültasyon çalışmaları hem pek çok kişiye ulaşılmasını sağladığından daha ekonomiktir, hem de farklı konularda yapılabilir.

Okul psikolojik danışmanın okul rehberlik hizmetlerini etkili bir şekilde yürütebilmesi için konsültasyon hizmetlerinden yararlanmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Ayrıca bu hizmetlerin tek bir kişi tarafından yürütülmesi ve bu şekilde sonuca ulaşması mümkün

değildir. Sorunların çözümünde ekip çalışması gerekmektedir. Dolayısıyla bu ekip çalışması kapsamında konsültasyon çalışmalarının önemli olduğu söylenebilir. Bireyin bir bütün olarak gelişmesinin önemli olduğu düşünülürse, farklı kişilerden yardım almak önem kazanmaktadır. Okul, aile ve öğrenci üçgeni göz önüne alındığında özellikle ülkemiz koşullarında işbirliğinin önemi yadsınmaz. Ayrıca velilerin eğitim düzeyleri de göz önüne alınırsa özellikle eğitim programlarının uygulanması da önem kazanmaktadır.

İşbirliğine dayalı konsültasyon çalışmaları sayesinde, öğretmenler, yöneticiler ve ebeveynler rehberlik hizmetlerinin bir parçası haline gelmeye başlarlar. Öğretmen, yönetici ve ebeveynlerin bilgi ve becerilerinin artırılması, işbirliğine dayalı bir çalışma içine girilmesi rehberlik hizmetlerinin bu kişiler tarafından desteklenmesi ve etkili bir şekilde yürütülmesine yardımcı olacaktır. Bilindiği gibi bu çalışmaların asıl amacı öğrencilerin tüm yönleriyle gelişmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması olmaktadır. Bu bilgiler ışığında sunulan öneriler şunlardır:

1. Üniversitelerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarındaki öğrencilere konsültasyon hizmetleriyle ilgili daha kapsamlı bir eğitim verilebilir. Seçmeli ders olarak da düşünülebilir.
2. Okul psikolojik danışmanlarına konsültasyon çalışmalarıyla ilgili hizmet içi eğitim verilebilir.
3. Öğretmenlere konsültasyon hizmetleriyle ilgili hizmet içi eğitimler verilebilir.
4. Okullardaki psikolojik danışmanların kullanabilecekleri konsültasyon programları geliştirilerek uygulamaları sağlanabilir.
5. Psikolojik danışmanlara işbirliğine dayalı konsültasyon programları hazırlamaları ve uygulamaları konusunda eğitimler verilebilir.
6. Okullarda yürütülen konsültasyon çalışmalarına ilişkin görüş ve önerilerin belirlendiği nitel çalışmalara ağırlık verilebilir.
7. İşbirliğine dayalı konsültasyon programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirmesi konusunda araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Akbaş, S. (2001). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akman, Y. (2002). Okullardaki konsültasyon çalışmaları ve ruh sağlığı konsültasyon modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (18), 7-12.

- Alex, H.S. & Meei-Ju, L. (1994). An integrative consultation framework: a practical tool for elementary school counselors. *Elementary School Guidance & Counseling*, 29 (1), 16-28.
- Atıcı, A. (2004). İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin sınıf içi problem davranışlara yönelik müdahalelerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (25), 55-65.
- Atıcı, M., Çekici, F. (2007). Ortaöğretimdeki psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarla baş etme konusundaki görüşlerinin karşılaştırılması. *IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi.
- Baker, S.B.& Gerler, E.R. (2004). *School counseling for the twenty-first century*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Borders, L. D & Durry, S. M. (1992). Comprehensive school counseling programs: a review for policymakers and practitioners. *Journal of Counseling and Development*, 70, 487- 495.
- Clark, A. M. (2004). Teacher perceptions and expectations of school counselor contributions: implications for program planning and training. *Professional School Counseling*, 8 (2), 132-140.
- Cobia, D.C & Henderson, D.A.(2003). *Handbook of school counseling*. Ohio, Merrill Prentice Hall.
- Dick, D. (1992). School consultation in the 1990s. *Elementary School Guidance and Counseling*, 26 (3), 65-76.
- Dinkmeyer, D.J. & Carlson, J. (2001). *Consultation: creating school-based intervention*. Philadelphia: Brunner-Routledge.
- Dollarhide, C.T (2003a). *Partnering with students: consulting in the three domains. school counseling in the secondary school*. Collete T. Dollarhide & Kelly A. Saginak (Eds.), Boston: Allyn and Bacon, 185-201.
- Dollarhide, C.T (2003b). *Consulting with parents, colleagues in the schools, and colleagues in the community. school counseling in the secondary School*. Collete T. Dollarhide & Kelly A. Saginak (Eds.), Boston: Allyn and Bacon, 257-271.

- Engin, C. (1996). Veli ve öğretmen algılamalarına göre ilkököl rehberlik uzmanının rolü ve işlevi. *III.Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi-Bilimsel Çalışmalar*, 162-169, Adana: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayını.
- Frederic, W.J. & Lorna, I. (1993). The counselor as consultant in the collaborative school. *Journal of Counseling and Development*. 71 (6), 678-684.
- Hall, A.S., Lin, M.J. (1994). An integrative consultation framework:a practical tool for elementary school counselors. *Elementary School Guidance & Counseling*. 29(1).
- Ingraham, C.L. & Meyers, J. (2000). Introduction to multicultural and cross-cultural consultation in schools cultural diversity issues in school consultation. *Schools Psychology Review*. 29 (3).
- Kampwirth, T. J. (2003). *Collaborative consultation in the schools*. Upper Saddle River: Merrill Prentice Hall.
- Karakuş, S. (2008). Okullarda çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Keys, S.G.; Green, A. Lockhart, E. & Luongo, P.F. (2003). *Consultation. and collaboration. transforming the school counseling profession*. Bradley T. Erford (Eds.), Ohio, Merrill Prentice Hall, 171-191.
- Keys, S.G.; Bemak, F.; Carpenter, S.L. & King-Sears, M.E. (1998). Collaborative consultant: a new role for counselors serving at-risk youth. *Journal of Counseling & Development*, 76 (2), 123-133
- Kratochwill, T.R. & Stoiber, K.C. (2000). Uncovering critical research agendas for school psychology: conceptual dimensions and future directions. *The School Psychology Review*, 29, 4, 591-603.
- Lusky, M.B. & Hayes, R.L. (2001). Collaborative consultation and program evaluation. *Journal of Counseling and Development*, 79,1, 26-38.
- Nazlı, S. (2003). Öğretmenlerin kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (10), 131-145 .
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18), 1-17.

- Nell, H.; Gottlieb, E.F.; Keogh, J.R.; Jonas, J.A.; Walters, R.M.; Fee, R.P. & Saunders, W.B. Partnership for comprehensive school health: collaboration among colleges/universities state-level organizations and local school districts. *The Journal of School Health*. 69 (8). 307-320.
- Reinhiller, N.W. (1999). Efficient and effective formats for collaborative consultation. *Journal of Educational & Psychological Consultation*, 10, 2.
- Schlozman, S.C. (2003). Innovative Models for School Consultation. *Educational Leadership*, 60 (6), 87-96.
- Schmith, J.J. (2003). *Counseling in schools*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ünal, H. (2006). Davranım bozukluğu tanısı alan ilköğretim öğrencilerine okullarda sunulan danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Wilkinson, L. (2003). Using behavioral consultation to reduce challenging behavior in the classroom. *Preventing School Failure*, 47 (3), 100-105.
- Van Velsor, P.R. & Cox, D.L. (2000). Use of the collaborative drawing technique in school counseling practicum: an illustration of family systems. *Counselor Education and Supervision*, 40 (2), 141-152.

Extended Abstract

The general purpose of psychological counseling and guidance services at schools is to help the students' developments as a whole. Psychological counselors should be in a cooperative relationship with school management and teachers to make these services completely reach at their goals. One of the important methods which the psychological counselors can use to develop a common approach about guidance at school and conduct guidance services effectively is consultation.

According to ASCA consultation is a partnership based on cooperation which is oriented towards strategies about planning and applying the assistances which will be held to make the student successful in the education system in school counselor's studies with parents, teachers, managers, school psychologists, social workers, visitor teachers, healthcare professionals and society health staff.

Although consultation services are one of the basic guidance fields in our country, they are either not used by the school psychological counselors or far from to be evaluated as consultation studies. The aim of this study is to inform about the consultation models based

on cooperation which can be used at schools by introducing the importance of consultation services at schools and to present example for the consultation process.

Consultation Models Used at Schools

Consultation stages are sequential behaviours in a consultation model and the stages are related to the selected consultation type. Different consultation models are categorized by many authors. It is stated that efforts of responding to students' needs of mental health make many new models appear except traditional consultation models. They mention that present matters need more comprehensive study programs and consultation models. A consultation method based on cooperation in which they work in an equal and non-hierarchic relationship with the person who come to consultation to help the students' planning their educational concern best and deciding is mentioned. School consultation model based on cooperation is defined as a process which makes psychological counselor's communication skills, the relationships based on cooperation between school staff and the counselor and the coordination needed services easy.

Consultation Models Based on Cooperation

Consultation models based on cooperation is divided in three groups according to the type of the interaction between the advisor and the person who demands help. Triadic-Relative Model; it is considered as a problem solving process including the one demanding help, the one giving help and the third person whom is concentrated on. This three piece relationship is called triadic. In this type of relationship advisor provides an indirect help to the client by wrking with the person who receives consultation.

In relative consultation model based on cooperation, there is helping process depending on advisor's thoughts as the one expert. It is point at issue that the person who receives consultatin has adherence to advisor's problem solving specialism, normal and abnormal developing knowledge, skills of affecting the client and the systematic changing. In this model advisor organizes the person's who receives consultation knowledge related to both the client and the system's difficulties, weaknesses, the factors affecting the advisor, advisor's reactions before intervention and facilitating.

Bound to each other consultation based on cooperation is "the interaction between a group of people trying to create solution by defining the problems in partes." This model emphasizes the adherence to each other in problem solving process with the equal

participation of family members, educators, psychological counselors, youngs and the other members in society. Psychological counselor is not an expert at this point. Any member is not accepted as dominant. Because of his knowledge or specialism in consultation model based on cooperation. There is sharing knowledge and knowledge business in the plan prepared for solving the problem.

These consultation models provide the psychological counselor with giving the message that they are equal and he is not an expert especially in the interaction with the families and teachers. Advisor also encourages cooperation process and becomes a model to the others by looking for the others' points of views, combining the suggestions related to the intervention, supporting the ideas, etc.

Consultation studies can be made in many different subjects. Educational consultation can be made on how to study with the students having academic difficulty, how to understand the children's behaviours and how to create a positive class environment. Psychological counselor may help the teachers in developing study skills with parents and providing materials about academic, individual-social and professional developments in their programmes. Managers may receive consultation about the subjects such as society and parents relationship, the students who have special needs and the programmes school-wide. Parents may receive consultation about understanding the academic and developmental matters which their children experience.

The Result and Suggestions

It is said in literature that consultation has a lot of benefits. First of all it gives psychological counselor the chance of changing the society and the school environment. It provides using the time efficiently. It provides the psychological counselor with chances of systematic and absolute intervention with the parents, students, class and the whole school. These benefits are also valid for the student, family, teacher, manager or the society who is a part of the consultation. Thus consultation enables to produce a wider effect for the school system. If the teacher and the parents represent a change, the students' changing will be easier. Students generally have little motivation

Teachers, managers and parents begin to be a part of guidance services thanks to the consultation studies based on cooperation. Redoubling the teacher's, manager's and parents' knowledge and skills will help the guidance services to be supported by these people and their being driven effectively. As we know the real purpose of these studies is the students' across-the-board development and to provide their needs. The suggestions presented in lights of this data are following:

1. A more comprehensive education may be given to students at the Psychological Counseling and Guidance Programmes at universities about consultation services. It may also be considered as selective course.
2. In-service training may be given to the school psychological counselors about consultation studies.
3. Teachers may be given in-service training about consultation services.
4. Consultation programmes which psychological counselors at schools can use may be developed and provided they are applied.
5. Psychological counselors may be given training about preparing consultation programmes based on cooperation and applying them.
6. Searches on preparing consultation programmes based on cooperation, applying them and evaluating them may be done.